БЕЛАРУС

Выдае Беларуска-Амэрыканскае Задзіночаньне у ЗША
Published by Byelorussian - American Association, Inc.
Address — Адрыс: Byelorussian-American Association, Inc.
435 New Jersey Ave, Brooklyn 7, N. Y., U. S. A.
Падпіска на год $ 2.50 — Subscription per year — $ 2.50
Рэдагуе Рэдакцыйная Калегія

PRICE 10 ¢ | ЧАСАПІС БЕЛАРУСАЎ У З. Г. А. | BYELARUS — BYELORUSSIAN NEWSPAPER IN THE USA | 10 ЦЭНТАЎ
Год III. № 12 (18) | 4 Кастрычніка 1952 г. | NEW YORK, N. Y., U. S. A. | October 4, 1952 | Vol. III. № 12 (18)

ЭЎРОПА ЦІ АЗЫЯ

Сярод дэмакратычных дзеячоў, як грамадзка-палітычных, так і вайсковых, часта яшчэ й сяньня паважна абмяркоўваецца пытаньне: які фронт змаганьня з бальшавізмам важнейшым — эўрапэйскі ці азыятцкі? Што гэтае пытаньне разглядаецца запраўды паважна, сьветчаць хайбы тое, што бальшыня эўрапэйскіх гаспадарстваў, улучна із Ангельшчынай, прыймаюць па праўдзе блізу адно сымбалічны ўдзел у змаганьнях у Карэі, ня бачачы там ніякае беспасярэдняе пагрозы для сябе. Што-ж датычыць Эўропы, дык тут яны, хоць і трымяцца у страху перад камуністычным наступам, — усё яшчэ ня губляюць надзеі, што можа ўдасца як „дагаварыцца", ды гэтым пазьбегнуць вайны. Мала таго, сярод эўрапэйскіх спэцыялістых ды іншых дэмакратаў ёсьць не толькі адзінкі, алё й цэлыя групы (Бэвэна ды інш.) якія ўважаюць, што небясьпека вайны існуе таму, што дэмакраты „правакуюць" Сталіна сваймі азбраеньнямі, блёкамі й г. д. Таму ўсе, хто да гэтых групаў належаць, жадаючы супакою, галасуюць супраць крэдытаў на памацненьне збройнае бясьпекі сваіх дзяржаваў, а Палітбюро старaецца кажным спосабам падтрымліваць гэткія карысныя для сябе пагляды й чыны. З іншага боку, карыстаючыся „міратворчымі" выступамі заходніх палітыкаў, Саветы праводзяць шалёную прапаганду супраць амэрыканскіх „агрэсараў", жадаючы ізаляваць ЗША ад рэшты дэмакратычнага сьвету, абы яканайхутчэй падмінаваць, разлажыць і апанаваць яго.

Сталін, наадварот, ніколі ня губляе часу на разважаньні — большую ці меншую вагу мае для яго той ці іншы фронт. Для яго ўсе франты на сьвеце — адзін фронт і калі ён выйграе ў Азыі, дык выйграе і ў Эўропе, ды наадварот. Апрача таго, выкарыстоўваючы загіпнатызаваных страхам заходніх сацыялістых, Палітбюро вядзе наступ, падрыхтоўку да развалу свабоднага сьвету аднача сна як у Азыі, гэтак і пад носам у гэтых самых сацыялістых — у Эўропе.

Апрача кампрамітацыі свабоднага сьвету ў вачох азыятцкіх народаў у Карэі, дзе колькі дзясяткаў дэмакратычных дзяржаваў ужо два гады не адважацца даць рады аднэй Паўночнай Карэі толькі таму, што вось „бацька народаў" „сымпатызуе ёй", пад пагрозаю стаіць Індакітай, Малайя, Філіпіны, Бурма ды навет Індыя. Мала таго, сама Японія, паводле весткаў, апынулася пад моцным уплывам пятае калёны. Японскія камуністыя атрымалі загад ўдарнымі тэмпамі падрыхтаваць глебу для пераходу Японіі у лік „народных дэмакрацыяў, што, бязумоўна, было-б канцом свабоды ўсяе Азыі.

Гэтага, відаць за далячынёю, заходнія сацыялістычныя дзеячы ня бачаць, як ня бачаць яны й таго, што Палітбюро робіць пад дзьвярыма іхнае собскае хаты. Імкнучыся да „міру", яно дарэшты ліквідуе ўсіх сваіх сацыялістычных супрацоўнікаў у сатэлітных гаспадарствах. Жахлівы тэрор у чырвонай Усходняй Нямеччыне расьце із кажным днём. Ня гледзячы на вялікую небясьпеку, бо выданы загад страляць без папярэджаньня, людзі ўцякаюць адтуль тысячамі. На межах із заходнім сьветам жыхарства масава ліквідуецца. Мірны дагавор з Аўстрыяй, не гаворачы ўжо аб Нямеччыне, дасюдь не падпісаны й ніколі падпісаны ня будзе, бо бальшавікі ніколі не пакінуць дабраахвотна нат пядзі зямлі, што ўжо трапіла ў іхнія рукі, як і не адступяць кроку ад свае мэты — здабыць сьвет кажным спссабам, навет і вайною.

Сяньня асабліва цяжка зразумець, як дэмакратычныя дзеячы тыпу Бэвэна не разумеюць найпрасьцейшай рэчы: чым балей яны ўступаюць Сталіну, тым пэўней прысьпяшаюць вайну. Калі-б бальшыня жыхарства Эўропы разважала іхнымі катэгорыямі, адкідаючы ўсялякія азбраеньні, — вайна шалела-б даўно ня толькі ў Азыі, але і ў Эўропе. Тое-ж, што яе яшчэ няма, мы заўдзячваем адно амэрыканскім „агрэсарам", якія патрапяць тымчасам паўстрымоўваць апэтыты запраўднага й адзінага агрэсара з Масквы родам. І калі-б сяньня Амэрыка пакінула Эўропу, заўтра „міратворац" быў-бы ў Парыжы, Рыме, а праз пару дзён і ў Лёндане. Гэта яснае для кажнага савецкага дзіцяці. Не разумеюць праўды адно тыя, каму якраз трэба яе ведаць. Не навучылі іх розуму навет крывавыя падзеі па той бок зялезнае заслоны, цені Бэнэша, Масарыка, Пяткова, Мідсэнці й сотняў іншых.

Так, Палітбюро ня турбуецца пытаньнем — Эўропа ці Азыя, бо для яго існуе адно пытаньне — ўвесь сьвет. І баязьлівасьць заходніх палітыкаў якраз падбадзёрвае савецкага агрэсара да здабыцьця сьвету этапным парадкам, спрычыняючыся да павялічэньня ахвяраў, руінаў, голаду й бяды па абодвух бакох зялезнае заслоны.

Праблема ДП і уцекачоў

Пытаньне ДП і ўцекачоў з за Зялезнае Заслоны нагэтульки паважнае й для нас балючае, што хоць мы й падавалі ўжо весткі аб іх на балонках нашае газэты, — можна й трэба спыніцца на ім яшчэ раз, успомніць аб усіх радасьцях ці смутках, зьвязаных з праблемаю ДП, падлічыць усё благое і ўсё добрае, што можна ў гэтай справе знайсьці. Успомнім насампершь аб больш удалых падзеях.

6 год таму (20 траўня 1946 году) у Нью-Ёрк прыйшоў з Эўропы першы параплаў „Марын Флэшар", які прывёз у Амэрыку першых 795 эмігрантаў-ДП.

Арганізацыя „United Service for New American" нядаўна навязала дасьледваць лёс гэтае групы. Вынікі гэтага дасьледваньня вельмі цікавыя. З 400 асобаў узятых на ўвагу — 300 ўжо атрымалі другія паперы, стаўшыся поўнапраўнымі амэрыканскімі грамадзянамі, рэшта — чакае на атрыманьне грамадзянства яшчэ сёлета. У новых „амэрыканцаў" за гэты час паспела нарадзіцца 100 дзяцей — амэрыканцаў па паходжаньні. Усе былыя ДП добра працуюць і зарабляюць у сярэднім па 60 дал. у тыдзень.

Дагэтуль у Амэрыку прывезена звыш 400 тысяч былых ДП, у тым ліку й мы з вамі.

Другая шматабяцальная праява ў пытаньні ДП ды ўцекачоў — гэта тое, што сярод амэрыканскіх чыньнікаў ёсьць шмат людзей, якія ня гледзячы на новы вельмі няспрыяльны для эміграцыі закон, прыняты сёлета Кангрэсам (закон Мэк-Кэррэна, які блізу спыняе эміграцыю ў ЗША), імкнуцца ўсімі спосабамі зьмяніць яго на нашую карысьць. Да гэтых прыхільных да эмігрантаў амэрыканцаў у першую чаргу трэба залічыць прэзыдэнта Трумана, якому ўсе ДП павінны дзякаваць да канца жыцьця за ягоны першы заканадальны акт аб ДП. Цяпер прэзыдэнт Труман апрацаваў новы праэкт аб [illegible] яшчэ 300 тысячаў ДП. Праэкт гэты, праўда, быў адкінены Кангрэсам, дык прэзыдэнт Труман ня губляе надзеі на ягонае правядзеньне ў будучыні. Тымчасам, ён вызначыў новую камісію па справах іміграцыі і натуралізацыі дзеля перагляду за-

(Канец на 4 бал.)

КАРЭЯ

Перамовы аб замірэньні пакрысе пераходзяць да гісторыі, бо аб іх ужо нічога ня чуваць. Заместа гэтага баі на фронце прыймаюць усё больш жорсткі характар. Ініцыятыва атакаў выходзіць галоўным чынам збоку чырвоных, якія не шкадуюць людзкога матар'ялу, пакідаючы пасьля кажнае атакі сотні, а часамі й тысячы забітых. Ня гледзячы на гэта, саюзьнікі ўсюды ўтрымалі свае пазыцыі, а ў некаторых мейсцах, асабліва на сярэднім адрэзку фронту, навет пасунуліся наперад. Вялікія страты спрычыняе чырвоным саюзная лятунства, скідаючы вялізарную колькасьць бомбаў на варожыя калёны, артылерыю ды транспарт. Аднача сна саюзныя самалёты бамбардуюць стратэгічныя пункты, фабрыкі й заводы амуніцыі скрозь усёй паўночнай Карэі аж да межаў Манджурыі. Савецкія зьнішчальнікі прабуюць часам атакаваць саюзьнікаў, але удачы ня маюць. Ужо дакумантальна сьцьверджанае, што чырвонымі МІГ-амі кіруюць савецкія лятуны. Апрача таго саюзнае камандаваньне паведаміла, што на франтох змагаюцца ўжо й манджурскія палкі, жаўнеры якіх вызначаюцца сваёй вышынёю й магутнай будовай.

КІТАЙ

Кітайскія берагавыя батарэі былі абстраляўшы нядаўна два ангельскія ваенныя карaблі. У адказ на гэтае, караблі гэтыя пачалі абстрэльваць кітайскае узьбярэжжа.

19-ТЫ ЗЬЕЗД ВКП(б)

Усе савецкія газэты поўныя „вернападданчых" прывітаньняў ад розных арганізацыяў ды ўстановаў СССР, надсыланых „вялікаму бацьку працоўных" у сувязі із 19-тым зьездам камуністычнае партыі. Бязумоўна ў згодзе з інструкцыямі згары, ўся „крытыка й самакрытыка" савецкае прэсы круціцца вакол двох аснаўных пунктаў: узьняцьця прадукцыйнасьці працы й выкрыцьця агентаў імпэрыялістычных дзяржаваў, перадусім сярод „нацыяналістычных недабіткаў".

С. К.

ДВА ШЛЯХІ

Дзьве тысячы год не такі ўжо вялікі адрэзак часу ў гісторыі чалавецтва. Аднак, якія вялікія перамены перажыло яно за гэты пэрыяд! Перад намі ўстаюць велічныя абразы старадаўнае Грэцыі, пышнага Рыму. На зьмену ім прыходзіць Рымска - Гэрманская Імпэрыя, тады — шматлікія дзяржавы Эўропы. У гэтым самым часе прыгожаю кветкаю расьцьвітае й нашае гаспадарства — Вялікае Княства Полацкае, а неўзабаве вырастае ў магутную дзяржаву Вялікае Княства Літоўска-Беларускае.

Шмат якія з гэтых дзяржаваў перайшлі ўжо да гісторыі, між імі й нядобрае памяці Расейская імпэрыя, шмат слабее й распадаецца на нашых вачох.

Увесь гэты мінулы пэрыяд разбудовы вялікіх імпэрыяў характарызаваўся адным прынцыпам — прынцыпам грубае сілы, якая была тады адзіным „правам" і адзінай „маральлю". Дзякуючы гэтаму „праву" мы, беларусы згубілі сваю незалежнасьць. Але грубая сіла, хай заваюе ці пераможа ўвесь сьвет, — ніколі не будзе спрыяць поступу, прагрэсу, бо ведае толькі адно — памацняць свае пазыцыі новымі разбоямі, новымі нападамі, пашыраньнем свае прасторы гвалтам. У гэтай бязупыннай агрэсіі яна сустракаецца часам із гэткай самай чужою, іншаю грубою сілай. У выніку — пачынаецца вялікае спаборніцтва сілаў — сусьветныя войны за панаваньне над сьветам.

Клясычным прыкладам гэтага — як першая, так і другая сусьветныя войны. І гэты самы прынцып панаваньня, пераняты [illegible]най маскоўскай дэспотыяй, [illegible]ецца асноваю непазьбежнай у будучыні трэцяй сусьветнай вайны. Тут у істоце рэчы перафарбоўка расейскага імпэрыялізму з белага на чырвоны не зьмяніла нічога, бо-ж сэнс ягоны: мы — трэйці Рым — застаўся той самы. Нездарма Палітбюро павярнула ад ідэяў ды герояў чыстага камунізму да Пятроў ці Пушкіных, да Кутузавых ды Суворавых, да праслаўленьня „старэйшага брата" й г. д. Аб Каліноўскіх, Хмяльніцкіх, Шамілях — яно нат не ўспамінае. Таму, шлях маскоўскага камунізму гэта ў сваёй аснове шлях былых цароў, шлях адкрытае грубае сілы, шлях рэакцыі, тыраніі, шлях гора й бяды.

Гэты шлях гвалту, голаду й канцлягераў — чорная пляма ў гісторыі чалавецтва — ні ў якім выпадку ня можа быць асноваю ягонага далейшага разьвіцьця. Але ці ёсьць іншы шлях? Ёсьць. Яго мы пазналі ўжо ў канцы першае сусьветнае вайны, якая скончылася вядомымі пунктамі Вільсона аб свабодзе народаў. І апошняя жахлівая вайна, прынамсі ў тэорыі, ўжо вялася пад сьцягам дэмакратыі-свабоды ўсіх народаў. Аб жыцьцёвасьці й няўхільнасьці гэтага шляху гавораць нам нязвычайна вымоўна нацыянальныя рухі навет азыятыцкіх народаў, шмат якія ужо на нашых вачох атрымалі незалежнасьць, тады як рэшта нясупынна да яе набліжаецца. Так сьвет зьмяняе сваё абліччa, дэмакратызуецца.

І гэта зразумела, бо імкненьня чалавецтва да задзіночаньня ніхто спыніць ня можа, толькі-ж ідзе яно па двух шляхох. Старонікі грубае сілы ўважалі і

Падсдамскае пагадненьне - ня існуе

Славутае Падсдамскае Пагадненьне, другі пасьля Ялцінскае нарады крок на шляху адданьня Эўропы на ласку й няласку крамлёўскіх валадароў, было падпісанае ў часе нарады паміж Труманам, Эттлі й Сталіным неўзабаве пасьля закончаньня другое сусьветнае вайны (ліпень-жнівень 1945 г.) у Падсдаме пад Бэрлінам. Як і Ялцінскае пагадненьне, — яно выразна йшло на руку Саветам. Пагадненьне гэтае вызначала парадак кіраваньня Нямеччынаю адмысловай Кантрольнай Камісіяй, якая складалася з прадстаўнікоў чатырох дзяржаваў-пераможнікаў: Амэрыкі, Ангельшчыны, СССР ды Францыі, што таксама далучылася да пагадненьня аб разбраеньні пераможанае дзяржавы Гітлера. Камісія гэтая, пад уплывам спрытных пераконваньняў Сталіна й дзякуючы поўнаму няведаньню й неразуменьню Захадам запраўдных мэтаў Савецкага Саюзу, — пагадзілася на шмат якія ўступкі бальшавіком. Гэтак, праўда, як было зазначанае ў пастанове Камісіі, да часу, пакуль будучая мірная канфэрэнцыя ня вызначыць канчальна межы Нямеччыны, Савецкаму Саюзу перадаваўся „пад апеку" Кэнігсбэрг і ўся прымежная да яго прастора, а падсавецкай Польшы — дазвол на кіраваньне прасторай па ўсход ад лініі Одэр-Ніса. Пагадненьне вынесла таксама вельмі карысныя для Масквы пастановы ў справе рэпарацыяў.

Прымусовая рэпатрыяцыя б. савецкіх грамадзян, якая каштавала безьлічы крывавых ахвяраў — была яшчэ адным падарункам Сталіну з боку сяброў-дыпляматаў. Адна гэтая справа не дазволіць сьвету так лёгка забыцца аб Падсдамскай нарадзе.

Аднак, на нарадзе былі прынятыя некаторыя пастановы, што былі карысныя й для дзяржаваў Захаду. На жаль, яны мала зь іх скарысталі. Большыня гэткіх умоваў Падсдамскага пагадненьня былі неўзабаве зламаныя Саветамі зусім нахабна і адкрыта. Дэмакратызацыю й дэцэнтралізацыю свае акупацыйнае зоны, напр., яны замянілі на камуністычную дыктатуру, адшкадаваньні зьбіралі з чаго й як хацелі. Заместа разбраеньня й вынішчэньня нацызму, у Усходняй Нямеччыне былі створаныя новыя вайсковыя адзінкі (пад якой назвай — ня грае ролі), абапёртыя якраз на нацыстых, перафарбаваных у „нацыянал-дэмакратаў", прасторы, адданыя пад апеку камуністых адно да часу мірнае канфэрэнцыі, былі захопленыя імі й далучаныя да Польшы назаўсёды.

Мала гэтага, — самая праца Кантрольнае Рады сталася немагчымай з прычыны вэтаў, накладаных савецкімі прадстаўнікамі блізу на кажную паважнейшую пастанову Рады. У рэшце-ж рэштаў, хоць гэта й было выразна абумоўленае пастановамі Падсдамскага пагадненьня, — Крэмль пачаў выразна варожую кампанію проці ЗША, Ангельшчыны й Францыі. Этапы гэтае кампаніі добра знаныя кажнаму: блякада Бэрліну, абстрэл саюзных самалётаў у паветраным калідоры, зацятая проці-заходняя прапаганда Масквы, абвіначваньні заходніх дзяржаваў у розных фантастычных злачынствах і г. д. без канца.

У выніку ўсіх гэтых нахабных парушэньняў Падсдамскага пагадненьня савецкім урадам, — бальшыня ягоных умоваў засталася нязьдзейсьненая. Ведама, Крэмль ізноў-жа абвінавачвае ў гэтым Захад. Каб канчальна перашкодзіць задзіночаньню Нямеччыны, крамлёўскія валадары самы патрабуюць сяньня гэтага задзіночаньня, але паводле собскага камуністычнага ўзору, у стаханаўскіх тэмпах імкнучыся ператварыць Усходнюю Нямеччыну ў лягер сьмяротнае нянавісьці да заходняга сьвету й ягоных пачынаньняў.

Дыпляматы заходніх дэмакратыяў, як мы ўжо добра ведаем, — людзі даверлівыя й цярплівыя. Але кажнаму цярпеньню прыходзіць канцы. І Злучаныя Штаты, Ангельшчына й Францыя былі нарэшце прымушаныя абвесьціць Падсдамскае пагадненьне, на працягу год бяссорамна ламанае Саветамі, перастарэлым і незапраўдным.

Як гаворыцца ў аднолькавых нотах, даручаных савецкаму ўраду 23-га верасьня, — ЗША, Ангельшчына й Францыя заявілі, што яны „прымушаныя прыпомніць савецкаму ўраду, што ад часоў Падсдамскага пагадненьня тыя ўмовы, на аснове якіх былі пастаноўленыя некаторыя палітычныя й эканамічныя прынцыпы кіраваньня, сяньня цалкам зьмяніліся. Савецкія-ж прапановы ў справе мірнага дагавору, што былі выпрацаваныя ў Падсдаме 7 год таму, — зусім не адпавядаюць патрабаваньням 1952 году". Іншымі словамі, саюзьнікі адмовіліся падпісаць мірны дагавор бяз удзелу агульна-нямецкага ўраду.

Адмова гэтая — канец Падсдамскага пагадненьня.

Шкада адно, што трывала яно аж 7 даўгіх год, даўшы магчымасьць Маскве надобрае апанаваць палову Нямеччыны, не гаворачы ўжо аб адданых на ейную ласку тым-жа Падсдамам вялізарных прастораў між Одрам ды Нісай і даўнейшымі межамі СССР.

УВАГА!

Урад Беларуска-Амэрыканскага Задзіночаньня паведамляе аб зьмене свайго адрысу. Адгэтуль усю карэспандэнцыю для БАЗА й газэты „Беларус" просім слаць на адрыс:

435 New Jersey Ave. Brooklyn 7, New York, Tel. HY 6-4674.

Два шляхі

(Канец з 1 бал.)

ўважаюць, што яны задзіночаць сьвет вагнём і мячом. Аднак, і яны пераканаліся, што адным гвалтам сьвет сяньня здабыць нельга, што патрэбная яшчэ іншая зброя, зброя духовая — нейкая ідэя, якая мела-б дапамагчы грубой сіле задзіночыць сьвет шляхам ягонага апанаваньня ды стварэньня парадкаў із панамі й нявольнікамі, із „старэйшымі" й малодшымі й г. д. Ясна, што праўды ў гэткіх ідэях няма чаго шукаць. Яе там ніколі ня было й ня будзе.

З другога боку, імкненьне да задзіночаньня сьвету праявілася і ў іншай плашчыні, у плашчыні шляхотнага людзкага духу. Асновы ягоныя нам знаныя: усе людзі й народы роўныя, усе — браты. Ідэі агульнага братэрства адпавядалі найлепшым імкненьням ня толькі волотаў людзкога духу — філёзафаў, пісьменьнікаў, музыкаў, але й пачуцьцям кажнага чэснага, простага чалавека. І ідэі гэтыя здаўна натхнялі ўсіх людзей добрае волі, асабліва моладзь, што заўсёды здольная захапляцца вялікімі думкамі сьвету. Так у аснаўным паўстаў другі шлях задзіночаньня людзей і народаў, шлях, у яснове якога ляжыць іншая сіла: ня меч, вагонь ці вязьніца, а — праўда, справядлівасьць, свабода і ўзаемная пашана, як выразы запраўднае культуры духа.

Ці-ж трэба казаць, што толькі такое задзіночаньне можа быць і будзе добрым і карысным для людзей і народаў? Ці-ж трэба казаць, што чалавек можа быць свабодным толькі тады, калі свабодны й ягоны народ, калі ён у сваёй собскай дзяржаве сам можа будаваць сваю культуру й дабрабыт? У гэтым — сэнс другога шляху разьвіцьця людзкое гісторыі: праз свабоду ўсіх народаў да адзінства чалавецтва, да братэрства, міру, супакою й дабрабыту на зямлі, бо толькі гэты шлях адпавядае аснаўным шляхотным якасьцям людзкога духу, тады як першы — шлях сілы — сыціць адно дзікія зьвярыныя інстынкты чалавечае прыроды, ейныя найгоршыя праявы.

Блізу ўвесь культурны сьвет ужо бачыць і разумее гэта. Не разумеюць, ці ня хочуць гэтага зразумець толькі прадстаўнікі маскоўскае дэспотыі. Бо Масква, якога-б колеру яна ня была, — непахісна трымаецца адзінае турмы на сьвеце, хай тая, першая, і развалілася псыхалягічна ўжо ў 1917 годзе. Тое-ж, што Масква яшчэ й дагэтуль працягвае нішчыць мільёны людзей і цэлыя народы, толькі пацьвярджае неабходнасьць хутчэйшае нэйтралізацыі гэтае крыніцы ўсяго благога.

Нажаль, навет расейскія „дэмакраты" ня хочуць зразумець дух часу й вымогі сучаснага разьвіцьця чалавецтва. Яны даюць свабодалюбным змагаром мянушкі „нацыяналаў", „сэпаратыстаў" ды навет „агентаў чужаземных гаспадарстваў", ня хочучы зразумець, што гэтыя „нацыяналы" расьлі й гартавалі сваю волю на працягу стагодзьдзяў, зьлітых крывёю найлепшых іхных братоў, катаваных тым самым расейскім імпэрыялізмам, супроць якога яны, гэтыя „дэмакраты", самы змагаліся ў 1917 годзе.

Хай так... Праўда ўсёткі пераможа... Бо сяньня ўжо не адзінкі, а народы ў паходзе. Сяньня яны імкнуцца да **поўнае** свабоды й незалежнасьці, каб праз сваю нацыянальную суверэннасьць прыйсьці да задзіночаньня сьвету. Гэта сяньня — непазьбегны чарговы закон часу й ня лічыцца із ім ня можна. Перад сьветам існуюць толькі два шляхі: шлях сталінска-маскоўскага імпэрыялізму — да сусьветнае турмы народаў і шлях запраўднае дэмакратыі, які вядзе праз задзіночаньне ўсіх свабодных народаў — да шчасьця, дабрабыту, культуры й велічы духа. Можна выбраць толькі адзін зь іх. Трэйцяга шляху няма.

С. Клім

П. Вішнеўскі

АМЭРЫКА Й БЕЛАРУСЫ

(Працяг)

III*)

Папярэднія вывады з дастатковай выяўнасьцю паказваюць, што нам хутчэй трэба спадзявацца дабра ад амэрыканскага палітычнага ідэалізму і таго дзівоснага „імпэрыялізму", чымся іх баяцца, хоць у пэўнай меры і абсягу яны ўсё яшчэ прадстаўляюць сабою загадку на будучыню. Дзе ж тады хаваюцца крыніцы таго непакою, якім час ад часу напаўняюць нас ходы амэрыканскае палітыкі? Шукаць іх даводзіцца ў двух розных кірунках.

Адным зь іх трэба ўважаць той нягнуткі прынцып'ялізм, які, як мы ўжо бачылі, стварае часам выгодныя магчымасьці для спрытных „дельцов" дзеля ўпражэньня магутнае амэрыканскае машыны ў зусім чужы воз. У дадейшым разьвіцьці нашых думак пабачым, што далёка ня ўсе гужы ад таго ваза парваныя; часта нельга пазбыцца ўражаньня, што Амэрыка ўсе яшчэ тады-сяды йдзе на павадку чужых і варожых ей інтарэсаў. Але аб гэтым крыху пазьней.

Зараз займемся другім непакоючым нас фактарам амэрыканскае палітыкі й скранем адно вялічэзнае пытаньне, аб якім у старой Эўропе непамерна шмат сьпісана паперы, а якое ў Новым Сьвеце ўсё яшчэ выглядае „новым" і, бадай, ці не астанецца такім яшчэ на доўгі час. Маем на думцы злачаснае пытаньне **нацыяналізму,** таго матарычнага фактару ў працэсе сучасных палітычных зьменаў на сьвеце. Мы дакладна здаем сабе справу з таго, што пытаньне гэтае ёсьць вельмі далікатнае натуры. Тым ня менш уважаем за свой журналістычны абавязак тут зусім шчыра і з поўным націскам падкрэсьліць яго выключную важнасьць, калі справа йдзе аб Эўропу і Азію. Як амэрыканцы разумеюць гэтае пытаньне й якія цягнуць з таго разуменьня высновы — жыва цікавіць як беларусаў, так і ўсіх іншых палітычных эмігрантаў з Эўропы, дзе сучасныя нацыяналізмы зарадзіліся й выразіліся ў запраўды несамавітыя формы.

Так, як мы раней зьвярталі ўвагу ш. чытача на факт пэўнае нястачы належнага разуменьня амэрыканцаў і глыбейшага сэнсу іхняе палітыкі з нашага боку, так цяпер хочам адсланіць іншы бок мэдалю і паказаць неспадзявана вялікія прабелы ў інтэрпрэтацыі амэрыканцамі зьявішча нацыяналізму і, што беспасярэдня адсюль вынікае, паважны недахоп здольнасьці ўспрыняць самую сутнасьць працэсу, што мае месца сяньня ў падсавецкай частцы Эўропы наагул, а ідэі адраджэньня нашага, беларускага, народу ў прыватнасьці. Цьвярджаньне гэтае выглядае галаслоўным і кліча за доказамі ды шырэйшым разглядам.

Перш за ўсё, што разумеюць англа-саксонцы пад словам „нацыя"? Калі патрудзіцца й заглянуць у адзін з вялікіх слоўнікаў ангельскае мовы, лёгка даецца сьцьвердзіць цікавы факт, што гэтае высока спэцыфізаванае на эўрапэйскім кантынэнце слова мае ў ангельскай мове вельмі шырокі дыяпазон значэньняў — пачынаючы з індыйскага племені, цераз гурт людзей спалучаных вязамі крыві (супольны продак), супольнасьць этнічную (мова, традыцыя), да грамадзкасьці палітычна зарганізаванае ў гаспадарства і аж да фэдэрацыі штатаў, а навет раса — усё гэта даецца азначыць адным ангельскім словам „nation". Ізноў-жа „nationalizm" можа значыць як аддачасьць справе агулу, а не ягонае часткі адно (у процістаўленьне „сэкцыяналізму"), так і форму сацыялізму, што імкнецца да нацыяналізацыі ўсяе індустрыі, а таксама й вернасьць сваей нацыі або вядзеньне палітыкі, якая ставіць сабе за мэту нацыянальную незалежнасьць. Калі гутарка йдзе аб ЗША, дык тут „нацыяналізмам" называюць закліканьне да большае цэнтралізацыі ўлады й пашырэньня кампэтэнцыі фэдэральнага ўраду коштам абрэзаньня засягу ўлады штатаў і лякальных самаўрадаў; таксама гэтым словам амэрыканцы азначаюць тое, што у Эўропе назвалі-б дзяржаўным эгаізмам. Інтарэсы індыйскага племя, інтарэсы ЗША, як цэласьці, і інтарэсы нацыянальных меншасьцяў у ЗША — да ўсіх аднолькава пасуе слова „national". Ізноў-жа „нацыяналісты" ў англа-саксонцаў, гэта ў першую чаргу той, хто ёсьць прыхільнікам пашырэньня „нацыянальнага" або дзяржаўнага (!) кантролю ў эканоміцы, практычна калектывісты, у процістаўленьне адэптам прыватнае ініцыятывы і неабмяжаванае свабоды дзеяньня; толькі ў другую чаргу гэтым словам назавуць таго, хто стаіць за „нацыянальную" незалежнасьць — ізноў-жа ў ім толькі ўласьцівым значэньні таго слова. Калі да гэтага пярэстага букету дадаць эўрапэйскія інтэрпрэтацыі разгляданых тэрмінаў, атрымаем род мяшанкі, у якой мала каго бярэ ахвота разьбірацца. І аўтар ня мае намеру тут гэтым займацца. Нас цікавіць нешта зусім іншае.

У сьвятле вышэй зьмешчаных разважаньняў нельга проста дзівіцца, што для амэрыканца СССР па аналёгіі да ЗША, ёсьць адно „another nation"; тут ніхто не марочыць сабе галавы тым, як абсурдальна яно гучыць для таго, каму ведама, што сабою прадстаўляе Савецкі Саюз і для каго слова „нацыя" далёка не супадае па сваім значэньні са словам „гаспадарства". А трэба гэтта з націскам падкрэсьліць, што, асабліва калі справа йдзе аб Эўропу і Азію, у амэрыканцаў ёсьць выразная тэндэнцыя утажсамляньня гэтых двох словаў, што, поспаль з вышэй паказанай сэмантычнай блытанінай, прадстаўляе сабою патэнцыяльную небясьпеку розных дзівосаў у амэрыканскай палітыцы.

(працяг будзе)

*) На жаданьне аўтара, артыкул друкуецца бяз стылістычных і моўных папраўкаў.

ПАВЕДАМЛЕНЬНЕ

З нагоды свайго ад'езду ў Вашынгтон на пасаду Дырэктара Рады Псыхалягічнае Стратэгіі, адмірал Алан Г. Кэрк, былы старшыня Амэрыканскага Камітэту Вызваленьня Народаў СССР, зьвярнуўся із словам абнадзейваньня да тых вольных сяньня прадстаўнікоў эміграцыі, якім удалося выратавацца з пад сталінскае тыраніі.

— „Пакідаючы Амэрыканскі Камітэт", сказаў адмірал Кэрк, „каб прыняць свае новыя абавязкі, я лічу патрэбным выразіць сваю падзяку за тое, што Вы, ратаваныя з пад савецкага прыгнёту, дапамаглі мне асягнуць на працягу мінулага паўгодзьдзя.

Усе мы памятаем сумляваньні й страх, якія часам апаноўвалі тых, што імкнуліся асягнуць пагадненьне ў нашай агульнай справе. Аглядаючыся назад, нам, аднак, здаецца, што якраз гэтыя сумляваньні й страх і спрычыніліся ў першую чаргу да стварэньня прадстаўніцкага палітычнага цэнтру.

Бязумоўна, я чую жаль на думку, што мне даводзіцца разьвітацца із тымі шматлікімі новымі супрацоўнікамі, зь якімі я пазнаўся за гэтыя мінулыя поў-гады. Але ў маім жалі мяне пацяшае паўстаньне радыя „Вызваленьне" — голасу ўсіх тых, што столькі ўжо адпакутвалі ў нашыя хаотычныя часы. У хуткім часе яно панясе пакутнікам пад бальшавіцкім ярмом хвалюючую вестку аб нямінучым будучым вызваленьні.

Мы намагаліся разбудоўваць сваю працу старанна й асьцярожна, але ніхто ня можа спадзявацца ад нас цудаў на працягу аднае начы. Мы ніколі не працавалі ў краіне лятуценьняў і не спадзяваліся выклікаць нашымі радыё-перадачамі рэвалюцыю адразу. Мы таксама ня зьбіраліся рызыкаваць жыцьцё адважных людзей, безадказна заклікаючы іх да паўстаньня, якія былі-б неўзабаве здушаныя. Але калі мы ня маем дачыненьня із зруйнаваным рэжымам, што стаіць на парозе рэвалюцыі, дык мы не стаімо й перад непераможным асілкам. Існуе сьцьверджаная непахіснымі фактамі вялікая надзея на перамогу. Момант, што мы сяньня перажываем — гістарычны ў гісторыі эміграцыі. І ён дае мне асабліва добрую нагоду яшчэ раз сьцьвердзіць маю упэўненасьць у будучыні і ў канчальнай перамозе тае справы, якой мы адданыя".

У адказе на разьвітальны зварот свайго былога старшыні, Камітэт, між іншым, сказаў наступнае:

— „Беручы на ўвагу тое, што старшыня Амэрыканскага Камітэту Вызваленьня адмірал Алан Г. Кэрк прыняў прапанову Прэзыдэнта ЗША заняць высокую ўрадавую пасаду й вярнуцца на дзяржаўную службу, Выканаўчая Рада Амэрыканскага Камітэту выражае свой глыбокі жаль з прычыны таго, што яго пакідае таленавіты й энэргічны палітычны дзеяч, які кіраваў усёй працай Камітэту"...

— „Выканаўчая Рада вітае адыходзячага Старшыню, адмірала Кэрка, з вызначэньнем яго на пасаду Старшыні Рады Псыхалягічнае Стратэгіі й выражае сваю упэўненасьць у тым, што дазнаньні адмірала ў часе ягонае працы ў Камітэце станоцца каштоўнай дапамогай вышэйшым дзяржаўным установам у змаганьні ўсяго сьвету супроць агрэсыўнага савецкага камунізму... Разьвітваючыся з адміралам Кэркам, Камітэт выражае яму шчырую й аднадумную падзяку за ягоную працу".

Мартын Люціч

„Галгофа“

„І хто на страсе, той хай ня сыходзіць узяць што-коечы з дому свайго"...

(Ад Мтф., р. 24, в. 17).

I.

Міхей у гэты дзень меў шмат клопатаў: а пятай рана ён выехаў да млыну; даехаў шчасьліва — нідзе ніхто не затрымаў, і куды ён едзе, што вязе, адказваць нікому ня было патрэбы. Але, вяртаючыся назад, адразу-ж наткнуўся на нямецкі патруль.

— **Halt!**

Міхей зразумеў: трэба спыніцца. Да возу набліжаўся рыжавусы немец у вялікіх, і як Міхею здалося, цяжкіх фільцавых ботах. За плячыма ў яго быў кароценькі аўтамацік.

— **Was hast du?**

Ня ведаючы, што патрэбна і як адказаць, Міхей маўчаў, трымаючы ў рукох лейцы. Немец нахіліўся над возам і памацаў мяхі.

— **Mehl?**

— Бог яго ведае, што ён ад мяне хоча? — прашаптаў сам сабе Міхей і зноў нічога не адказаў немцу.

Жаўнеру не патрэбная была мука, але ён атрымаў загад: затрымліваць усіх і абшукваць, бо паблізу сталі частымі выпадкі падкладаньня мінаў пад чыгуначнае палатно. Немец аглядаўся, каб паклікаць каго, хто мог-бы дапамагчы вытлумачыцца. Але на вуліцы, як гэта часьцяком бывае ў нашых вёсках і мястэчках, якраз нікога ня было.

— **Zureuck!** — загадаў немец, адначасна паказваючы, што трэба акруціцца, павярнуць назад.

Тут Міхей зразумеў і пачаў тлумачыць, што ў яго толькі мука, ехаць яму далёка, а рух дазволены толькі да дзевятай увечары. Але, паколькі ён гаварыў посвойму, а немец мог разумець таксама толькі па-свойму, дык адзін аднаго не зразумелі. Вырваўшы з рук Міхея лейцы, немец нешта прагаварыў, досыць злосна і, падскочыўшы, усьсеўся на вазу зь мяшкамі. Завярнуў каня назад.

На заставе, якая была ў пачатку мястэчка, Міхея прымусілі зьняць мяхі з возу і аднесьці іх у двор. Пакуль ён гэта зрабіў — а таксама ад клопатаў за лёс мукі — Міхей адчуў, што спацеў. Зьдзеў кажух, які вязаў ягоныя рухі, прывязаў каня да плоту, і пайшоў глядзець, што будуць рабіць зь ягонай мукой.

Прыйшоў фэльдфебель: бялявы, із рабаценьнем па ўсім твары, і тыркнуў пальцам у мех.

— **Was hast du hier?**

Міхей увагнуў галаву ў плечы: адзіны адказ, які ён мог даць. Фэльдфебель праніклівa пагледзеў на яго і нешта загадаў жаўнерам, што стаялі на падворку із піпкамі й цыгарэткамі ў зубох. Два зь іх, каб доўга не валэндацца і ня брудзіцца мужыцкай мукой, пачалі нажамі пароць мяхі. Міхей хацеў паказаць ім, што разьвязаць вельмі лёгка й хутка, але жаўнер няпрыхільна адштурхнуў яго, а другі навет і замахнуўся. Далей ён прымушан быў стаяць і глядзець, як мука — ягонае дабро, із такім цяжарам нажытае, — убяліла зямлю й топчацца жаўнерскімі ботамі.

— Бог іх ведае, што яны ад мяне хочуць?! — думаў.

У мяхох, што было відаць адразу-ж, апрача мукі нічога ня было. Фэльдфебель флегматычна кінуў позірк на рассыпаную муку і пайшоў прэч. Застаўся адзін толькі жаўнер, што ўвесь час стаяў у баку і ўсё гэта моўчкі назіраў. Ён зараз падыйшоў да Міхея і пачаў стукаць яго па плячу і нешта тлумачыць. Селянін стаяў у постаці абвінавачанага і міргаў вачыма. — Зграбаць у мяхі муку ці пакінуць яе тутака? — думаў. І наагул, звольняць яго адгэтуль ці затрымаюць? Як-жа, яго-ж тамака конь!? Як-жа тады з канём, калі яго затрымаюць? Каня-ж трэба і пакарміць і напаіць... А без каня і жыцьця нямашака ніякага для селяніна... Із гэтага адранцьвеньня вывеў яго жаўнер: пераканаўшыся, што словамі тут да паразуменьня ня дойдзеш, ён прыгаршнямі пачаў зграбаць муку й кідаць яе ў мех. Рабіў гэта шпарка, энэргічна. Тады пачаў зграбаць і Міхей. І тут убачыў, што рукі ў жаўнера такія-ж шурпатыя і навет патрэсканыя, як і ў яго. А на пальцах гэтых рук — адзін адзіны пярсьцёнак, шлюбны. І нейкая спагада нарадзілася ў сэрцы Міхея, нягледзячы ні на што — зрадлівая спагада да гэтага чалавека. Ён падумаў: вось і ён, пэўне, селянін, і недзе ёсьць сям'я, дзеці, а сам блукае па сьвеце. Чаму гэта так? Міхей наблізіўся да жаўняра, паклаў яму на плячо руку — даволі — ткі цяжкую — і сказаў адно-адзінае слова, якое ён ведаў:

— Камарад...

І калі жаўнер усьміхнуўся, зашчаміў ягоны твар ў сваіх далонях, углядаючыся, як мага глыбей, у ягоныя вочы, такія-ж сьветла-шэрыя, як і ў Міхея.

— Ты мой сябра, — сказаў ўжо на сваёй мове, паказваючы свае вялізныя і шэрыя ад працы рукі.

Немец выскаліў зубы, ўжо досыць-такі папсутыя, стукнуў яшчэ раз Міхея па плячу і прамовіў:

— **Schnell... schnell...** — і паказаў на вакно хаты, у якой схаваўся фэльдфебель.

II.

Клопаты із затрымкай адабралі ў Міхея парадкам часу. За гэты час ягоны воз аблюбавалі жаўнеры. Калі Міхей вынес із двара першы мех, кажух ягоны ўжо ляжаў на доле, а драбіны былі перагружаныя жаўнерскімі ранцамі із прычэпленымі да іх кацялкамі, кубкамі, газавымі маскамі, запаснымі ботамі й скруткамі коўдараў. Міхей жахнуўся: няўжо куды везьці? Гэта-ж і так мала часу, калі-ж ён вернецца дахаты? „Бог яго ведае, што гэта за жыцьце?" — уздыхнуў. Жаўнеры, убачыўшы гаспадара, падганялі:

— **Schnell, schnell!...**

Міхей, не адказаўшы ані слова, пастаяў, а потым паклаў ў перадок свой першы куль з мукой і пайшоў па другі.

— **Schnell, Mensch!**

Урэшце, мяхі ўсе пагружаныя. Надзеў зноў кажух і сеў на воз. Узяў лейцы і накіраваў каня ў сваю дарогу, думаючы: Бог ведае, куды іх везьці? І ці далёка гэта ці блізка? І як ім вытлумачыць, што яму далёка да хаты,

»Вялікая Эўропа«

(Да пытаньня аб эўрапэйскай фэдэрацыі)

„Вялікая Эўропа" — гэтак і завецца артыкул газэты Нью Йорк Таймс" ад сыботы, 27-га верасьня. Як і шмат папярэдніх артыкулаў тае-ж ды іншых газэтаў на тэму плянаванае эўрапэйскае фэдэрацыі, відаць, што зацікаўленьне сьвету пытаньнем задзіночаньня Эўропы, ствараньнем зь яе аднае зфэдаралізаванае дзяржавы, — вельмі жывое й вялікае. Як піша аўтар вышэй успомненага артыкулу, задзіночаньне Эўропы „усьцяж яшчэ толькі праэкт, дзе шмат рэчаў мусяць быць абмяркаваныя. Але гэта й яшчэ адно пацьверджаньне таго, што Эўропа зразумела адзінства, супольнасьць свайго лёсу і жадае ўзыйсьці на свой собскі шлях"...

Як вынікае з гэтае, ды й шматлікіх іншых зацемкаў прэсы ўсяго сьвету, консультацыйная асамблея ў Страсбургу, папоўніўшыся прадстаўнікамі Францыі, Нямеччыны ды Італіі (па трох ад кажнае дзяржавы(, блізу сталася такім чынам Эўрапэйскім устаўадаўчым соймам. Першае заданьне гэтае папоўненае асамблеі — апрацаваць канстытуцыю будучае Эўрапэйскае Фэдэрацыі.

Праэкт канстытуцыі мае быць прадстаўлены на пленум асамблеі не пазьней 10-га сакавіка 1953 году.

Вестка гэтая няявычайна цікавая. Калі Страсбурская асамблея запраўды патрапіць апрацаваць канстытуцыю эўрапэйскае фэдэрацыі, на якую пагадзіліся-б усе народы й дзяржавы Эўропы, была-б заладжаная нязвычайна паважная й вялікая для гісторыі ўсяго чалавецтва справа.

Ідэя эўрапэйскае фэдэрацыі ня новая, аб ёй марыў ужо ці адзін натхнёны філёзаф, сацыялёг ці альтруісты, але нікому не ўдавалася дагэтуль ужыцьцявіць яе, палагодзіць супярэчнасьці інтарэсаў шматлікіх народаў Эўропы. Гэта было асноўнае пытаньне, на якое да сяньня ніхто ня мог адказаць.

Прыклад і дазнаньне амэрыканскіх Злучаных Штатаў ніяк ня можна датарнаваць да эўрапэйскіх умоваў. У арганізацыі штатаў паўночнае Амэрыкі улічаўся пераважна толькі адзін дзейнік — дзейнік эканамічны. І, навет пакідаючы свае старыя радзімы ня толькі ў пошуках лепшых умоваў жыцьця, — але часта якраз дзеля рэлігійных, палітычных ці нацыянальных перасьледваньняў, першыя эмігранты ў Новы Сьвет шукалі тут і знаходзілі адно супакой і матар'яльнае палагоджаньне жыцьцёвых патрэбаў, хай гэтае задаваленьне й гэты супакой і купляліся парою цяжкай працай, зацятым змаганьнем з чужою, суровю прыродай ды першабытным жыхарствам — індыйцамі, якія мужна баранілі сваіх спрадвечных прасторах й багацьці. Дзеля гэтага якраз, на працягу першых стагодзьдзяў калянізацыі Амэрыкі, новыя перасяленцы расьсяляліся тут ня столькі згодна із нацыянальным ці рэлігійным (хоць на самым пачатку пільнаваліся й гэтага), колькі із эканамічным прынцыпам. Зародкамі амэрыканскія штатаў былі першыя паасобныя заселеныя пункты, калёніі, якія сталіся зь бегам часу адміністрацыйнымі цэнтрамі-губэрнатарствамі, пазьней — штатамі. Ні водзін з гэтых штатаў ніколі ня быў незалежнай дзяржавай у эўрапэйскім разуменьні. Нацыянальнага прынцыпу яны ня трымаліся. Такім чынам, нічога не стаяла на перашкодзе зьліцьцю штатаў у адну фэдэрацыю, калі прыйшоў на гэта час.

Зусім іншая справа із Эўропай. Тут яшчэ ў глыбокай старадаўнасьці пачалі гуртавацца людзкія грамады аднаго паходжаньня, аднае крыві, а часьцей за ўсё й аднае рэлігіі. Пазьней яны пазьліваліся ў асобныя народы, а тады — у апрычоныя дзяржавыгаспадарствы. Гэтыя гаспадарствы жылі на працягу даўгіх стагодзьдзяў кажнае сваім апрычоным жыцьцём, творачы сваю собскую, толькі свайму гаспадарству своечу культуру. Бальшыня гэтых дзяржаваў, асабліва дужэйшыя, спаборнічалі міжсобку у галіне вайсковай, палітычнай, эканамічнай і культурнай. Такім чынам у народаў Эўропы вытварылася пачуцьцё нацыянальнага гонару, а зь яго — тэорыя аб вышэйшасьці свае нацыі. Вельмі часта таксама адна дзяржава намагалася пашырыць сваю жыцьцёвую прастору коштам суседняга гаспадарства ці нацыі — адтуль частыя крывавыя войны. Год па годзе, між асобнымі нацыямі паўставалі войстрыя антаганізмы, якія трываюць да сяньняшняга дня. А калі ўзяць усходнюю Эўропу, якая знаходзіцца цяпер цалкам пад панаваньнем маскоўскага камунізму, — дык Масква яшчэ ў 15-тым стагодзьдзі была назваўшы сябе „трэцім Рымам" (Рым, як ведама — сымбаль панаваньня над сьветам). Ахрысьціўшы сябе трэцім Рымам, Маскоўшчына, якая пачала пазьней звацца Расеяй, запраўды ўзялася за падбоі слабейшых ад сябе народаў. Завяршэньнем гэтых падбояў ёсьць сяньняшняя форма маскоўскага імпэрыялізму: камуністычная дыктатура, што імкнецца апанаваць увесь сьвет.

Ці творцы праэкту эўрапэйскае фэдэрацыі улучаюць у ейны склад усходнюю Эўропу? Пакуль што аб гэтым ня чуваць, але неўзабаве прыйдзе час і на гэтае удакладненьне справы. Якоеж становішча павінны заняць у дачыненьні да гэтага праэкту мы, беларусы?

Само слова „фэдэрацыя" нам добра ведамае. Ідэя-ж „фэдэрацыі" ўсьцяж накідаецца нам і расейцамі й нашымі собскімі рэнэгатамі. Але іхная „фэдэрацыя" ня мае нічога агульнага із фэдэрацыяй эўрапэйскай. Гэта адно дабраахвотная згода на старую няволю у будучай новай Расеі. Ясна, што аб гэткай „фэдэрацыі" ня варта навет гаварыць. Яна цалкам вылучаецца. Прыкладам гэтага можа быць хоць гэткі малазначны факт:

Колькі месяцаў таму, нейкія нікому ня ведамыя „тоже белоруссы" Сіраціні і Богадухаўскі былі выступіўшы на балонках друкаванага „Новым Рускім Словам" „украінскага" Східняку, як беларускія фэдэралісты, але, пабачыўшы, што беларуская эміграцыя ані слоўкам не адгукнулася на іхнае выступленьне, — сьціхлі й зьнiклі, як быццам іх і ня было. І ў гэтым няма дзіва. Беларускі народ, які столькі перацярпеў пад царскай Расеяй, а цяпер цярпіць пад маскоўскім камуністычным ярмом, на ніякае пагадненьне із расейцамі бяз гарантыяў вольнага сьвету адносна поўнае незалежнасьці Беларускае дзяржавы ня пойдзе. Гісторыя беларускага народу ніколі нічога агульнага із гісторыяй Маскоўшчыны ня мела, апрача таго, што ад канца 18-га стагодзьдзя, Беларусь, будучы сілаю зброі далучаная да Расеі, цярпела пад ейным прыгнётам, нясьціханна бунтуючыся й змагаючыся за сваю свабоду. Наадварот — гісторыя Беларускага народу, пачынаючы ўжо ад дзявятага стагодзьдзя, ішла раўналеглым шляхам із гісторыяй заходня-эўрапэйскіх дзяржаваў. Беларускі народ, стварыўшы на мяжы заходу з усходам магутную дзяржаву пад назовам Вялікага Княства Літоўскага, быў даўгія стагодзьдзі носьбітам і пашыральнікам заходня-эўрапэйскай культуры на ўсходзе Эўропы, навет і ў той самай адсталай тады культурна Маскоўшчыне. Псыхалягічны тып беларуса — гэты тып ня ўсходні, а заходня-эўрапэйскі. Таму й нашае становішча ў дачыненьні да праэкту Заходня - Эўрапэйскае Фэдэрацыі павінна быць можа больш, чымся прыхільнае. Аднак, — не без засьцярогаў. Бо перад тым, як улучаца ў агульнанацыянальныя фэдэрацыі, беларускі народ павінен мець, павінен здабыць сабе поўную незалежнасьць, бо толькі як сувэрэнны народ, роўны іншым народам Эўропы, можам мы ўвайсьці ў фэдэрацыйную сувязь із іншымі вольнымі народамі Эўропы. А пакуль што, трэба пажадаць страсбурскай асамблеі апрацаваць канстытуцыю, якая магла-б задаволіць усе эўрапэйскія народы, ды каб ейныя пляны не абмяжаваліся адно заходня-эўрапэйскімі гаспадарствамі, каб ня была створаная нейкая „малая", але запраўдная будучая „Вялікая Эўропа", у склад якое ўвайшлі-б і краіны, сумежныя з Усходам, — у тым ліку й нашая Беларусь.

Ліцьвін.

І на Беларусі пачауся школьны год

(канец)

Вялізарная бальшыня ўсіх беларускіх тэхнікумаў згруджаная ў Менску, дзе апрача Акадэміі Навук, Унівэрсытэту й розных інстытутаў працуюць сяньня тэхнікумы:

Беларускі індустрыяльны Тэхнікум,
Менскі палітэхнікум,
Менскі аўтамэханічны тэхнікум,
Менскі фінансовы тэхнікум,
Менскі будаўнічы тэхнікум,
Менскі тэхнікум харчовае прамысловасьці БССР,
Менскі тэхнікум лёгкай прамысловасьці БССР,
Менскі энэргэтычны тэхнікум,
Менскі статыстычны тэхнікум,
Менскі бібліятэчны тэхнікум й колькі школаў падобнага тыпу, як:
Менскае мастацкае вучылішча,
Менская рэспубліканская зубалячобная школа,
Менская школа мэдычных лябарантаў,
Менскае пэдагагічнае вучылішча, ды інш.

Беларускі індустрыяльны тэхнікум лічыцца сяньня першаю ўстановай у галіне сярэдняе асьветы. Заняткі йдуць тутка на дзьве зьмены — удзень і ўвечары. Падпадаркаваны тэхнікум Міністэрству прамысловасьці будаўнічых матар'ялаў БССР. Навука цягнецца 4 гады й стыпэндыі выняткова крыху вышэйшыя, чымся ў іншых школах, складаючы 185-260 рублёў. Магчыма гэта тлумачыцца тым, што тэхнікум месьціцца пры Першым цагельным заводзе, навет у адным зь ім будынку.

Менскі палітэхнікум таксама працуе на дзьве зьмены (дзённая й вячорная). Умовы навукі гэткія-ж самыя й вызначаюцца толькі тым, што стыпендыі тут, як і ўсюды, невялікія, а для студэнтаў з далейшых ваколіцаў, апрача інтэрнату, адчыненая й сталоўка.

Менскі будаўнічы тэхнікум вызначаецца хіба тым, што, скончыўшы яго, выпускнікі адбываюць практыку пераважна на „вялікіх будоўлях камунізму", што ў перакладзе на нашу ўсім зразумелую мову, значыць блізу тое самае, як-бы хто трапіў у крыху лягчэйшы канцлягер.

За гэтымі навучальнымі ўстановамі йдуць ужо ўсе іншыя школы, із вельмі дзівоснымі часта для нашага вуха назвамі і ўся рэшта тэхнікумаў ды вучылішчаў.

Адпаведнікі менскім тэхнікумам існуюць таксама і ў іншых правінцыйных цэнтрах. Музычныя школы працуюць у Бабруйску, Баранавічах і як ейны аддзел ў Наваградку.

Тут адчынены таксама дзіўны й сьмяхотны рэспубліканскі тэхнікум савецкага гандлю Міністэрства гандлю БССР, які выпускае розных „вучоных тэхналёгаў" па прыгатаваньню стравы й „прафэсароў" веды аб ёй.

На Беларусі пачаўся школьны год і калгасныя чатырохгодкі зазьвінелі галасамі беларускіх дзетак.

У нова-Беліцы пачынае школьны год Заатэхнічны тэхнікум. У Горадні працуе Каапэратыўны тэхнікум з 3-х годнім курсам, а ў Гомелі Дарожна-мэханічны тэхнікум, што выпушчае дарожных будаўнікоў. Пры ім адчынены й завочны аддзел ужо з пяцігоднім курсам навукі. У Гарадку рыхтуюцца земляробскія кадры ў тэхнікуме мэханізацыі сельскае гаспадаркі. (Гэта адзін з 14-цёх гэткіх тэхнікумаў Міністэрства сельскае гаспадаркі БССР). У Клімавічах існуе падобны-ж тэхнікум таго-ж міністэрства, толькі ўжо з галіны вэтэрынарыі. У Лідзе й Лужасьне (Віцебшчына) — сельска-гаспадарчыя тэхнікумы, а ў Лепелі пэдагагічнае вучылішча. У Магілеве, апрача даўнейшага, яшчэ даваеннага пэдагагічнага тэхнікуму, працуюць сяньня машына-будаўнічы тэхнікум, тэхнікум сельскага й калгаснага будаўніцтва і фэльчарска-акушорская школа, якая выпушчае й мэдычных сёстраў. Усе гэтыя школы не падлягаюць Міністэрству сельскае гаспадаркі, як Мар'іна-Горскі сельска-гаспадарскі тэхнікум, Новапольскі (Менская акруга) тэхнікум і Полацкі будаўнічы тэхнікум. Трэба адзначыць Пінскі гідра-мэліяратыўны тэхнікум, які рыхтуе гідра-тэхнікаў асушальных сыстэмаў і гідрабудавальнікаў — адмыслова, быццым, дзеля працы па асушэньню балатоў Палесься.

Пры ім ёсьць таксама й гідра-мэліяратыўны аддзел (скарочаны), што выпушчае ніжэйшых працаўнікоў мэліярацыі. Тое-ж можна сказаць і аб Рэчыцкім землякупарадкавальным тэхнікуме Міністэрства сельскае гаспадаркі БССР із завочным аддзелам, ды Рэчыцкай двухгадовай школе мэдсёстраў. Нарэшце, трэ-

(Канец на 4 бал.)

а рух дазволены толькі да дзявятай. І што ён адзін — зусім адзін — жонку й дзяцей ягоных пазабіваў снарад, як праходзіў фронт. І хата таксама адна цяперака стаіць — зусім-жа незамкнёная, хто захоча, той і ўвойдзе, — так у іх заўсёды было прынята ў вёсцы... Але гэта нічога, што хата незамкнёная — каштоўнасьцяў ў ёй нямашака. Ды вось жывёліна такая-сякая ёсьцейка, пакарміць яе няма каму... Як ім усё гэта вытлумачыць?

Як толькі рушыліся, жаўнеры таксама паселі на воз. Адзін праз аднаго, яны намагаліся вытлумачыць яму, каб падганяў каня, ехаў шпарчэй. Міхей і сам быў ў гэтым зацікаўлены, але хіба ён можа прымусіць каніагу бегчы з такім цяжарам? Ды й кудой ехаць, яны яшчэ не сказалі. Урэшце ён улавіў: „Фасыльефка". Ага, значыцца якраз у дарогу, калі Васільеўка! Ну, то яшчэ хвала Богу! Багародзіца да яго яшчэ міласьцівая... „Бог зь імі — давязу як-небудзь, — падумаў. Але ў гэты час наймаладзейшы жаўнерык, можна сказаць зусім дзіцё, адабраў у яго лейцы й пугу. Усьсеўся побач із ім на мяху і пачаў панукаць:

— І-гі!... І-га!... — па швабску.

Але відаць ня толькі гаспадар, але й ягоны конь не разумеў немцаў: як жаўнерык не намагаўся, шпаркасьць заставалася тая-ж. Урэшце, ён кінуў пугу і лейцы. Тады жаўнеры пачалі жартаваць і з Міхея і з ягонага каня, які толькі пакручваў зблытаным „дзідамі" хвастом ад кожнага ўдара пугай, і з так няёмкага возу... Міхей сядзеў моўчкі, ледзе прыкметна ўсьміхаючыся самому сабе. Ён думаў аб сваім: карова не напоена, сьвіньні мабыць пішчаць і грызуць начоўкі, а калі ён дабярэцца да хаты? Ды й есьці таксама хацелася, а хлеба зь ім ня было ні кавалачка. Разважыў: як толькі прыедзе, уперад накорміць карову, потым сьвіньні, а потым ужо возьмецца за іншыя працы... Паесьці-ж пасьпее і ўначы. Так, вайна, гэта табе ня жарцікі — усё мусіць селянін вынесьці на сваіх плячох: жаўнера дай (у Міхея недзе сын быў у войску), хлеба дай, фурманку дай — усё дай!.. А як тутака, у гэным мейсцы, дык яшчэ і фронт... І што гэта за зямля? Як людзі памятаюць — заўсёды тутака таўкуцца, як камары перад дажджом?!.. Шведзі шоў, француз ішоў, немец ішоў ня раз, палякі, казакі... „Бог ведае, ці яна ім тутака праклятая?! Кончыцца адно, неўзабаве пачынаецца іншае... І каму што дрэннае ён зрабіў: немцу, шведу, паляку ці таму-ж казаку, што яны сюды імкнуцца?! Ці, можа, гэта канец сьвету прадбачыцца?!"...

Міхею, раптам, захацелася перахрысьціцца, але ён паглядзеў на немцаў і ўсароміўся. „Вось і памаліцца навет ня можна!" — падумаў і толькі зьдзеў шапку і паскроб галаву, хрысьцячыся ў потайкі. Вайна! Бог ведае, чым яна яшчэ скончыцца? Хаця б прынесла што-небудзь карыснае, а то можа й яшчэ горш будзе, чымся было?! І тыя былі чужыя, і гэныя: хацяб ужо гэтая вайна дала які — колечы канец, спакой, каб ужо раз назаўсёды адгарадзіцца і ад тых і ад усіх... Вельмі ўжо надакучыла людзём... Каб ужо які адзін парадак... свойскае каб што ўсталілася... зразумела, із сваімі было-б ляпей неяк...

Тут ужо выйшлі з-за узгорку й хаты гэтай самай „Фасыльефкі": відаць было воласьць і школу пад гонтай, пагост зь беразьняком, ці праўдзівей — беразьнякі пагосту, а на ім — капліч ка, драўляная і падгнiўшая, у якой кладуць мерцьвякоў перад тым, як іх закопваць... Тутака-ж нядаўна ляжала й ягоная жонка, парамсканая на каваклі выбухам, і дзеці... У якім-жа ён быў тады стане, як клалі ў зямлю гэтыя не да пазнаньня целы?!.. Тым ня менш, Міхей цяпер узрадваўся, убачыўшы гэты беразьнякі, бо ведаў: там, за Васільеўкай, будзе лес, вялікі, кілёметраў на шэсьць, або й больш, і калі гэны лес праедзе, ссадзіўшы жаўнераў ў Васільеўцы, дык можна лічыць, што ужо і ў хаце!.. Але вось яшчэ „хлопцы" ў лесе... Каб як не затрымалі ды не адабралі муку — гэны адзіны скарб... „Ну, Бог зь імі: чалавек, ратуючы душу, астатнюю кашулю зьдзяе"...

III.

Каля першай-жа хаты ў Васільеўцы, жаўнеры зьлезьлі. Міхей падагнаў каня, каб як найхутчэй быць падалей ад іх. Сонца ўжо заходзіла, калі ён уехаў ў лес. Крыху падмарозіла й зямля бубнела пад каткамі фурманкі і пад капытамі каня. Гэтае бубненьне трывожыла Міхея і яму вельмі-ж хацелася, каб зямля была цяпер ўсланая пухам, па якому можна ехаць бяз грукату. А тут і дрэвы быццам прытаіліся, маўчалі. І раптам, калі ён быў ужо сярод лесу, пачуўся трэск кулямёту... Міхей зусім інстынктоўна ўхапіўся за лейцы і тарганеў імі па каню, думаючы, што пэўне, гэтыя жаўнеры ўжо недзе — і зусім недалёка — сутыкнуліся з „хлопцамі". Але страляніна хутка суцішылася й больш ужо не паўтаралася. Ён прамовіў ў падзяку: „Царыца нябесная, Матка Божая, памажы мне і багаславі!" — і перахрысьціўся. Пасьля гэтага ў яго неяк стала спакайней на сэрцы і ён ужо ехаў звычайным спакойным трушком. „Ага, неспакойна на сьвеце, — думаў. — Ані пасеяць, ані зжаць — нічога нельга! — а як змалоціш, дык знойдзецца і гаспадар: — давай! А як яно гэта робіцца, дык і ня іхная справа... Хоць-бы ўжо гэтая вайна што-небудзь разьвязала, парадак які-небудзь дала. Міхей так глыбака ўвайшоў ў свае думкі, што і не заўважыў, як мінуў лес. Было ўжо зусім цёмна. Возера, якое заўсёды сустракала падарожніка пры выезьдзе зь лесу вясёлымі ўхмылкамі, як нейкая залеглая сярод узгоркаў вялізманая істота, схавалася ў цемры. Але Міхей ведаў, што адсюль ужо як рукой падаць: адразу-ж за возерам пачыналася іхнае вёскі поле. Потым, як заўсёды амаль ва ўсіх беларускіх вёсках — пагост і адразу-ж пачынаюцца мільгацець агеньчыкі, калі ўяжджаеш у вёску пасьля заходу сонца. Уласны кут, гарачая капуста, цёплая печ, як вабіла ўсё гэта цяперака Міхея пасьля столькіх прыкрасьцяў і холаду! Але ці цёплая яна сяньня — печ? Калі выяжджаў, жар ня выграб, шыберы закрыў, — можа й нагрэлася, можа яшчэ й цёплая? Конь, пачуўшы набліжэньне спакойнай стайні, таксама хутчэй сьпяшаўся да хаты, ужо без пугі. І вось ужо мільгацяць, хоць і ня яскравыя, але прывабныя агеньчыкі ў хатах і —

— Ну, хвала Богу, ў дома!

(Канец будзе)

З Беларускага Жыцьця

Студэнцкі Зьезд у Нью-Ёрку

21-га верасьня сёлета ў невялічкай заліі пад Сьвята-Траецкай царквой у Нью-Ёрку адбыўся другі гадавы зьезд сяброў Беларускага Студэнцкага Таварыства ў ЗША.

Перад пачаткам нарады Япіскап Беларускае Праваслаўнае Аўтакефальнае Царквы Яго Прэасьвяшчэнства Ул. Васіль адслужыў адмысловы малебен, на якім усе ўдзельнікі зьезду шчыра памаліліся.

Зьезд пачаўся ў 2 гадз. пап. малітваю й архіпастырскім баслаўленьнем. Усьлед за гэтым быў выбраны прэзыдыюм зьезду ў складзе: М. Тулейка — старшыня, Уладзімер Кушаль і Кастусь Калоша — сябры.

Пасьля прыняцьця парадку дня й заслуханьня пратаколу папярэдняга зьезду, да студэнтаў зьвярнуліся з прывітаньнем Ул. Васіль, Прэм'ер Ураду БНР сп. Махноўскі, Старшыня сэктару Рады БНР у ЗША сп. др. Орса, Старшыня БАЗА сп. ген. Ф. Кушаль, Старшыня ЗБМоладзі у ЗША — сп. М. Тулейка, а таксама былі прачытаныя прывітаньні ад сяброў, якія не маглі прыехаць на зьезд.

Усе дастойныя госьці зазначалі ў сваіх кароткіх прамовах да студэнцкае моладзі вялікую ролю, якую беларускае студэнцтва ўжо згуляла й яшчэ павінна будзе згуляць у нашым вызвольным руху, і выказвалі спадзяваньні, за якімі глядзіць на сваё студэнцтва беларускае грамадзтва. Усе жадалі студэнтам удачаў у навуцы й на ніве грамадзкае й нацыянальна-вызвольнае працы.

Пасьля гэтага была заслуханая справаздача ўраду, якая выявіла, што, ня гледзячы на розныя цяжкасьці, Беларускае Студэнцкае Таварыства павялічылася колькасна, памацнела матар'яльна, а што можа галоўнае — із пачаткам новага навучальнага году бальшыня сяброў Таварыства знайшла магчымасьць працягваць, ці пачаць студыі ў вышэйшых амэрыканскіх навучальных установах. У дыскусіях аб працы ўраду, што разгарнулася пасьля справаздачы рэвізыйнае камісіі, былі абмяркованыя заўважаныя недахопы ці недасягненьні. Урэшце, адыходзячаму ўраду ў складзе Б. Данілюк — старшыня, В. Русак — сакратар і Г. Ганчарэнка — скарбнік — было прызнаны абсолютарыюм.

У склад ураду БСТ на наступны год былі выбраны: П. Манькоўскі — старшыня, Г. Ганчарэнка й Ю. Станкевіч — сябры.

Пасьля выбараў ураду й іншых органаў Беларускага Студэнцкага Таварыства удзельнікі зьезду пачалі ўносіць прапановы адносна працы Таварыства ў наступным годзе. Была таксама прынятая пастанова аб наладжаньні дзейнасьці Стыпэндыяльнага Фонду.

Скончыўшы нарады, удзельнікі зьезду перайшлі да бяседнага стала, дзе хоць і пры сьціплай пачосціцы, але ў жывой, і як гэта заўсёды свома студэнцкай моладзі, вясёлай сяброўскай гутарцы, дый пад гукі прыгожых беларускіх песьняў, яны правялі адну з тых незабыўных гадзінаў, якімі ня дужа сяньня багатае нашае эміграцкае жыцьцё.

Скончыўся вечар танцамі й таварыскімі гульнямі. І пры развітаньні, пэўне, шмат каму з сяброў-студэнтаў і працоўнае заўтра, ды й наагул будучыня, — выдаваліся шмат ясьнейшымі.

Ц. Н.

І НА БЕЛАРУСІ ПАЧАЎСЯ ШКОЛЬНЫ ГОД

(канец з 3 бал.)

ба ўспамінць аб Смалянскім, Сьмілавіцкім, ды Жыровіцкім сельска-гаспадарчых тэхнікумах, Віцебскім Вэтэрынарным і Шчучынскім заатэхнічным тэхнікумах, падпарадкаваных Міністэрству сельскае гаспадаркі БССР.

Гэта больш-менш і ёсьць усе сярэднія навуковыя ўстановы БССР, якімі так гарнаецца маскоўска-бальшавіцкая акупацыйная ўлада на Беларусі. У кажную зь іх трэба плаціць, звычайна 200 рублёў за школьны год, на завочных аддзелах — 100 рублёў.

Навуковы ўзровень усіх гэтых вузкафаховых тэхнікумаў не перавышае ўзроўню бальшыні пэдагагічных ды мэдычных школаў, але аб іх — іншым разам.

М. Кургановіч

ПАПРАЎКА

У зацемку з жыцьця прыходу БАП-Царквы ў Нью-Брансьвіку, зьмешанай у апошнім (10-16 нумары) „Беларуса" закралася колькі недакладнасьцяў, якія мы тут і выпраўляем.

У сказе — „карыстаючы з таго, што ксёндз-загадчык быў выехаўшы", — павінна быць далей — „яны пайшлі да яго́нага заступніка й заявілі, што беларусы ў гэты дзень служыць ня будуць, а дзеля таго прасілі адпусьціць залю для іх".

І далей — „па прычыне таго, што заля адчыняецца толькі каля 10-ай гадз. і ў тым-жа часе прыяжджае наш сьвятар, яны узьлезьлі па пажарнай драбіне" і г. д. Таксама не адпавядае праўдзе насьці й сказ, што „ключ ад залі быў у нашага сьвятара".

БУДУЙМА БЕЛАРУСКУЮ АЎТАКЕФАЛЬНУЮ ПРАВАСЛАЎНУЮ ЦАРКВУ

Дарагія Браты Беларусы ў Канадзе й ЗША!

Калі мы апынуліся на выгнаньні разам з Беларускай Аўтакефальнай Праваслаўнай Царквой, на нас ляжыць абавязак будаваць Яе.

У каго яшчэ не пагасла слова Божае ўступайце ў шэрагі Яе будаўнікоў. Хто жадае служыць Богу, нашай роднай Беларускай Аўтакефальнай П р а в а с лаўнай Царкве й нашаму Беларускаму народу, падавайце заявы на студыі тэалёгіі.

Па бліжэйшыя інфармацыі зьвяртацца да:

The Dean of Theology
St. Andrew's College
259 Church Ave.
Winnipeg, Man.

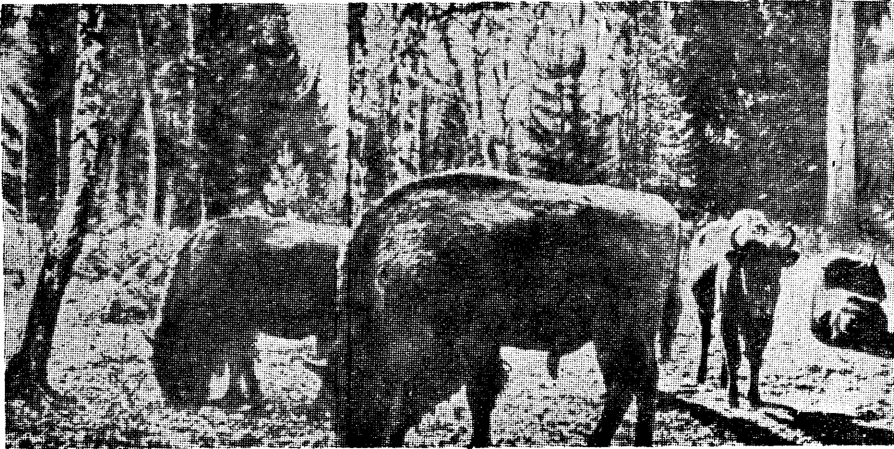
Можна пісаць заявы пабеларуску.

»Навуковая гаспадарка« у Белавескай Пушчы

Белавеская пушча — найбольшая і найлепш захаваная у Эўропе лясная прастора. Нідзе апрача яе не захавалася ў першабытным стане столькі гатункаў зьвяроў і птушкаў. Нідзе няма таких старых волатаў — дрэваў, столькі рэдкіх і цікавых расьцінаў. Нажаль, нявымернае багацьце нашае прастарае пушчы ўжо на працягу пару сотняў год безаглядна нішчыцца й рабуецца ўсьякі іншымі акупантамі Беларусі. Сьпярша быў гэта ўрад царскае Расеі, тады — паляі, цяпер ізноў — маскоўскія бальшавікі. Дарма, што пры правядзеньні межаў 1945 году Белавеская пушча адыйвялічылася з двух да сямнаццаёх... На працягу колькіх год вывучаецца мыльцёў птушкаў і пытаньне папаўненьня пушчы новымі гатункамі іх... У пушчы створаны чатыры лябараторыі і музэй".

Гэтулькі маскоўская „Праўда". Але як-жа стаіць справа із нашай Белавескай пушчай па праўдзе?

Аб „навуковай працы" у пушчы, „якая вядзецца адмысловымі навукоўцамі" — найлепш хіба сьветчыць тая жорсткая эксплаатацыя ейных прыродных багацьцяў, што праводзілася на вачох шмат каго з нас у часе савецкай „брацкае дапамогі" Заходняй Беларусі ў 1939-41 га-

Беларускія зубры.

шла пад чырвоную Польшчу, бальшавіцкая прэса, добра ведаючы, што ці Польшча, ці Беларусь — сяньня усё адно — Масква, часта ўспамінае аб Белавескай пушчы, як аб адным з дзіваў „вялікае савецкае радзімы". Так, нядаўна маскоўская „Праўда" прысьвяціла нашай Белавескай пушчы адмысловую зацемку. Пачынаецца яна вельмі-ж паэтычна.

„На дзясяткі тысячаў гэктараў раскінулася прастора Белавескае пушчы... Яе насяляюць 45 гатункаў зьвярыны й 190 гатункаў птушкаў. Найкаштоўнейшыя зь іх — зубры, рэдкая жывёліна нашае фаўны". Апісаўшы ўсе гатункі белавескае зьвярыны, камуністычны наглядальнік, ведама, адразу пераходзіць да дасягненьняў савецкае гаспадаркі на гэтай прасторы. — „Навуковая праца", піша ён, „вядзецца тутка адмысловымі навукоўцамі". У цэнтры ўвагі — адраджэньне й размнажэньне зубраў. За шэсьць год пагалоўе гэтае рэдкае зьвярыны падох. За гэтыя гады было высечана столькі старых дрэваў, што ня вырасьцьлі іх за пару сот год. На працу ў пушчу зганяліся тады ня толькі сяляне ваколічных вёскаў, але й ўсё жыхарства за дзясяткі кілямэтраў ад яе. Ня менш цікава прадстаўляецца й справа „павялічэньня пагалоўя зубраў", якой так ганарыцца „Праўда". Зубры запраўды савецкімі „навукоўцамі" гадуюцца, але ...адно дзеля гандлю. Гэтая рэдкая на сьвеце зьвярына даражэй грошы й за яе можна шмат чаго дастаць. Ідуць зубры й на вымену за іншых каштоўных зьвяроў у замежжы. Адно, што гэткую „гаспадарку" ніхто, апрача бальшавікоў хваліць ня будзе. Зубры-ж, можа, навет і цешацца, калі даводзіцца ім неспадзявана трапіць за зялезную заслону, на Захад. Хоць і сумна развітвацца з роднаю пушчай, — ды радасна пакідаць захопнікаў-рабаўнікоў роднае зямлі.

ПРАБЛЕМА ДП І УЦЕКАЧОЎ

(канец з 1 бал.)

конаў, што існуюць у гэтай справе. Камісія пачала ўжо працу, спадзяючыся добрых вынікаў.

Аднак, ня трэба забывацца, што ў Эўропе ўсьцяж яшчэ пакутуе колькі сот тысяч уцекачоў. Зь іх 120 тысячаў ДП жыве ў нямецкіх лягерох на паўгалодным утрыманьні. Больш пяцідзесяцёх тысяч з паміж іх — старыя й хворыя. Маральна людзі гэтыя зусім прыніжаныя, згубілі ўжо надзею на перасяленьне за акіян, а шмат хто наагул і цалкам упаў у безнадзейнасьць. Сярод гэткіх ёсьць ці мала й нашых суродзічаў, сваякоў, сяброў ды знаёмых.

Пасьля нядаўнае ліквідацыі IPO апякуецца ДП ды ўцекачамі адмысловы Вярхоўны Камісар пры Задзіночаных Нацыях (Ван Хэйвэн Гэрхарт). Як нядаўна высьвятлілася, ён ня мае ніякіх сродкаў навет каб палагодзіць найпільнейшыя патрэбы ДП, дарма што ў яго зарэгістравана 200 тысяч, якія войстра патрабуюць дапамогі й якім няма як дапамагчы. Вярхоўны Камісар двойчы зьвяртаўся да Міжнароднага Банку па Адбудове, але там яму абодвы разы адказалі: „ня нашая справа". Была спроба стварыць собскі фонд дапамогі, але краіны, што трымаюцца палітыкі „зачыненых дзьвераў" і ня пушчаюць да сябе ўцекачоў, адмовіліся і ад удзелу ў фондзе дапамогі. Навет Дзяржаўны Дэпартамант ЗША вельмі халодна ставіцца да арганізацыі Вяхоўнага Камісара.

Асабліва цяжка жывецца новым уцекачом з за зялезнае заслоны. Амэрыканская прапаганда вельмі павялічыла апошнім часам іхную колькасьць. Абяцаючы ім дапамогу, яна спрычынілася да таго, што дзень па дні сотні ахвяраў камунізму ўцякаюць на захад. Амэрыка, праўда, прызначыла для іх грошы, але грошы гэтых замала, таму што ніхто, апрача яе, ўцекачом не дапамагае.

Амэрыканская-ж камісія ў Нямеччыне здолела адправіць у Амэрыку ёдно 200 асобаў з вялізарнае грамады новых перабежчыкаў, ды й то ў „індывідуальным парадку".

Прыймаючы на ўвагу сьціпласьць фондаў, разьлічваць на дапамогу могуць ня больш як 20 тысяч уцекачоў, — прыкладам каля сямёх працэнтаў агульнае лічбы тых, што патрабуюць неадкладнае дапамогі.

І запраўды цяжка зразумець, што сьвет, ваюючы сяньня хто словам, а хто і зброяй із камунізмам, — так абыякава ставіцца да ахвяраў і найгоршых ворагаў гэтага самага камунізму — уцекачоў з паняволенага усходу Эўропы і краінаў, прымушаных быць сяньня ягонымі сатэлітамі.

Да Прэзыдэнцкіх выбарау

(Зварот Агульнае Рады Амэрыканскага Адзінства)

У прэзыдэнцкіх выбарах, якія адбудуцца сёлета ў лістападзе, павінна ўзяць удзел якнайбольш людзей. Дзеля гэтага вельмі важная справа удзел у гэтых выбарах і ўсіх нацыянальных групаў, якія існуюць у Амэрыцы. Удзельнічаць у выбарах могуць асобы, якія адказваюць гэткім тром умовам:

1) яны павінны быць амэрыканскімі грамадзянамі,

2) мець 21 год,

3) жыць у даным штаце не карацей аднаго году, у акрузе — ад 3 да 6 месяцаў, а ў выбаральным раёне — ад 30 да 60 дзён.

Выбіраць могуць толькі тыя, хто загадзя зарэгістраваліся. Таму, Агульная Рада Амэрыканскага Адзінства зьвяртаецца да ўсіх нацыянальных групаў з заклікам, каб усе, хто мае на гэта права, своечасна зарэгістраваліся й узялі ўдзел у выбарах.

Звыш пяцідзесяцёх нацыянальных арганізацыяў ужо ўзялі на сябе ініцыятыву па праводжаньню гэтае кампаніі. Агульная Рада Амэрыканскага Адзінства дасьць ім усю неабходную дапамогу.

Кліч усяе гэтае кампаніі: „галасуйце за каго хочаце, але галасуйце"!

Рада Адзінства выдала кагадзе адмысловую, прысьвечаную выбарам брашуру. — „Галасаваньне — справа простая", гаворыцца ў брашуры, „але й вельмі паважная. За права свабодна галасаваць — людзі некалі змагаліся й памiралі. Сяньня-ж яна патрабуе ад вас — адно вельмі невялікае страты часу".

Дык рэгіструйцеся і галасуйце!

Агульная Рада.

З в а р о т

Нацыянальнага Фонду па змаганьні зь дзіцячым палярушам.

Усім, хіба, ясна, што справа із дзіцячым палярушам, які паграждае дзецям усіх нацыянальнасьцяў і ўсіх станаў ня лепшае, а хутчэй горшае. Навука, аднак, стаіць ужо на парозе перамогі над гэтай страшной хваробай, хоць у міжчасе дзіцячы паляруш (поліо) і сягае ўсьцяж па новыя ахвяры.

1952 год — год найбольшага за ўсю гісторыю распаўсюджаньня гэтае хваробы. У пачатку верасьня яно пакінула далёка за сабою найстрашнейшую дагэтуль эпідэмію з 1949 году. Да канца году лекарскі сьвет спадзяецца 50.000 выпадкаў, тады як у 1949 годзе гэткіх захвараваньняў дзяцей, а часта й дарослых было 42.000.

На змаганьне зь дзіцячым палярушам патрэбныя вялізарныя грошы. Грошы патрэбныя ня толькі на лячэньне й ратунак новых хворых, але й на дапамогу тым, што захварэўшы былі ў мінулых гадах. Адно на гэтых хворых на працягу апошніх 3 год (1949-1951) было выдана 11.000.000 даляраў. У канцы-ж сёлетняга году Нацыянальны Фонд па змаганьні зь дзіцячым палярушам будзе мець выдаткі непараўнальна большыя з прычыны новых уладжаньняў, дзеля ратаваньня будучыні і жыцьця сваіх малых пацыентаў.

Дзеля гэтага, а таксама й дзеля шмат іншых, ня менш высокіх і паважных прычынаў Нацыянальны Фонд па змаганьні зь дзіцячым палярушам зьвяртаецца да ўсяе іншанацыянальнае прэсы ў Амэрыцы із шчырай просьбай падтрымаць працу Фонду па змаганьні з гэтай хваробай, якая пагражае дзясяткам тысячаў дзяцей, у кампаніі надыходзячага 1953 году.

Ахвяруйце на змаганьне із дзіцячым палярушам. Далучайцеся да т. зв. „паходу даймаў" (дзесяцёх цэнтаў), які будзе праведзены на працягу ўсяго студзеня месяцу 1953 году, ды праводзіцца ў менцым, праўда, памеры й сяньня. Кажная найменшая ахвяра будзе прынятая із падзякай, бо ахвяры гэтыя вельмі, вельмі патрэбныя.

Падпісана: Васіль О'Коннар,
Старшыня Фонду Змаганьня зь дзіцячым палярушам.

„The March of Dimes",
120 Broadway, New York 5.

ЛІСТ У РЭДАКЦЫЮ

Да вельмі-шаноўнай рэдакцыі часапісу „Беларус".

Просім шаноўную рэдакцыю надрукаваць у Вашым часапісе ніжэйпаданы камунікат аб паседжаньні Малое Казацкае Рады.

За Вашую ветласьць загадзя складаем шчырую казацкую падзяку.

Слава Украіне! Слава Казакіі!

(Подпіс)

ПАСЕДЖАНЬНЕ МАЛОЙ КАЗАЦКАЙ РАДЫ

У нядзелю 3-га жніўня г. г. скончылася паседжаньне Малой Казацкай Рады, якая была скліканая Галоўным Атаманам-Прэзыдэнтам генэралам Сяргеям Макеевым у Мюнхэне.

Нарада адбылася ў суботу й нядзелю пад кіраўніцтвам палкоўніка інж. Уладзімера Данэцкага.

На Малой Казацкай Радзе старшыня Галоўнага Казацкага Прадстаўніцтва інж. Васіль Глазкоў зрабіў зьмястоўны даклад аб сучасным палажэньні на казацкай Бацькаўшчыне ды казацкай справе ў замежжы.

Заступнік старшыні сп. Іван Бязвуглоў даў перагляд узросту казацкага нацыянальна-вызвольнага руху й стане казацкае прэсы.

У праграме нарады былі перагледжаныя розныя пытаньні далейшага змаганьня за вызваленьне казацкага народу з пад няволі Масквы і адраджэньня незалежнае казацкае дзяржавы Казакіі, а таксама пытаньні ўзгодненьня ўсіх сілаў паняволеных бальшавізмам народаў у супольным змаганьні з агульным ворагам.

З прычыны выезду Вярхоўнага Кантралёра ў ЗША, заступнікам Кантралёра быў выбраны дацэнт інж. Уладзімер Мікалаеў, кандыдатам — сп. Нікіфар Баравяк-Бараўлёў — абодвы кубанцы.

Пасьля абмяркаваньня бягучых справаў паседжаньне Малое Казацкае Рады было скончанае. У часе нарадаў была адслужаная паніхіда за ўсіх казакаў, што аддалі сваё жыцьцё за волю й долю казацкае Бацькаўшчыны, а таксама й Божая служба за здароўе Галоўнага Атамана, Галоўнага Казацкага Прадстаўніцтва і ўсіх казакаў на Бацькаўшчыне й чужыне.

Ляйпцыгскі кірмаш

Ляпцыг — стары гістарычны нямецкі горад. Места гэтае знанае, як вялізарны цэнтар міжнароднага гандлю, куды штогод зьяжджаліся на кірмашы гандляры з усяго сьвету. Сяньня Ляйпцыг — места Усходняе Нямеччыны — цалкам апынулася пад уплывам Саветаў. Майстры на ўсялякую прапаганду, бальшавікі, ясна, сьпяшаюцца „адрадзіць" мінулую славу гандлёвага Ляйпцыгу, а ў тым ліку й ягоны славуты кірмаш. Сёлета, як падаюць савецкія й нямецкія газэты Усходняе Нямеччыны, гэты кірмаш асабліва багаты й цікавы. Галоўны павілён прызначаны экспанатам Усходняе Нямеччыны, якая пад кіраўніцтвам „непараўнальнага сябры й настаўніка" асягнула нечуваных, бышцам, даўней удачы. Пачэснае месца займае таксама вялізарны павілён СССР і ягонае прамысловасьці. Зьвяртае ўвагу й кітайскі павілён, абслугоўваны запраўднымі кітайцамі. Прадстаўлены й Польшча, Румынія, Чэхаславаччына, Вугоршчына — адным словам краіны сатэліты, што ня могуць ня слухацца свайго „гаспадара" й хочуць ці не, а мусяць удзельнічаць у кірмашы „дабраахвотна ў абавязкавым парадку". Аднак, людзі з Заходняе Эўропы дзень па дні разумнеюць. „Буржуазныя краіны" штосьці мала цікавяцца сёлетнім ляйпцыгскім кірмашам. Яны прыслалі ў Ляйпцыг адно колькі карэспандэнтаў заходніх газэтаў. Ёсьць і колькі адважных гасьцей ды гандляроў, што прыехалі з Заходняе Нямеччыны, Скандынаўскіх дзяржаваў ды Швайцарыі паглядзець на савецкія „дзівы", а мо што й купіць. Жменька гэтых „буржуазных" ці „капіталістычных" прадстаўнікоў тое ў вялікім натоўпе „сваіх" — СССРаўскіх ды сатэліцкіх гасьцей, прысланых на ляпцыгскі кірмаш, каб рабіць тут загаданую ім Масквою прапаганду.

ДА НАШЫХ ПАДПІСЧЫКАЎ

Адміністрацыя газэты „Беларус" зьвяртаецца да нашых падпісчыкаў з просьбай неадкладна паведамляць аб кажнай зьмене свайго адрысу. Недакучаныя поштай і зьвернены ў адміністрацыю нумары газэтаў у вялікай меры павялічваць кошты рассылкі газэты, бо мусяць быць у другі раз аплачаныя.

Усе паведамленьні ў гэтай справе просім перасылаць тымчасам на адрыс:

Mr. A. Hrusha, 61-65, 56 Rd.
Maspeth, L. I., N. Y.

Адміністрацыя газэты „Беларус".

РАЗГАДКА КРЫЖАСЛОЎЯ З ПАПЯРЭДНЯГА НУМАРУ

Гарызантальна: 1. Каравай. 7. Жаль. 10. Аматар. 11. Вагі. 12. Базар. 13. Мадам. 14. Рак. 15. Машара. 17. Масон. 19. Іон. 20. Аз. 22. Рэльеф. 24. Да. 25. Раз. 27. Нажаль. 29. Апарат. 31. Сем. 33. Карат. 34. Богуш. 36. Атос. 37. Валасы. 38. Най... 39. Малярыя. **Вэртыкальна:** 1. Каб. 2. Амар. 3. Разам. 4. Атакар. 5. Вар. 6. Ар. 7. Жадай. 8. Агарод. 9. Ліманад. 11. Ваш. 13. Манеж. 15. Молат. 16. Таракан. 18. Сэнат. 21. Запата. 23. Фасоли. 26. Зарой. 28. Легар. 30. Рас. 32. Мусы. 34. Баль. 35. Шыя. 37. Ва.